

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Savremeni izazovi: POLARIZACIJA

Autor: dr.sc. Maja Nenadovic

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Co-funded by
the European Union

Ovaj projekat je sufinansiran sredstvima Evropske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova su isključiva odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Evropske komisije ili organizacija koje sprovode projekat. Evropska komisija nije odgovorna za bilo kakve posledice koje proizlaze iz ponovne upotrebe ove publikacije.

Savremeni izazovi: Polarizacija*

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolarizovanu i snažnu (otpornu) Evropu') pokrenuta je sa ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju i dijalog usmeren na mlade i njihov aktivizam u području savremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje i kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali DARE projekta nastoje da ojačaju aktivno građanstvo i evropske vrednosti i da promovišu i osnažuju glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija posetite internet stranicu projekta: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Savremeni izazovi' tema - istraživanje složenih savremenih problema koji se često ne obrađuju u školama;
- Problem polarizacije društva (podela na dve dijametralno suprotstavljene strane ili mišljenja ili uverenja), problemi koji se vezuju uz taj fenomen i kako se ona može neutralizovati ili rešiti.

Kontekst

Složeni, savremeni problemi ne dobijaju uvek potreban prostor u školama širom Evrope. Želja nam je da inspirišemo nastavu građanskog vaspitanja, sociologije, etike ili razrednog časa smislenim sadržajem koji se bavi relevantnim problemima u društvu i istovremeno gradi otpornost mladih i kritičko razmišljanje o ovim temama.

Polarizacija predstavlja jedan od tih savremenih problema. Proteklih godina svedoci smo dubokih podela mišljenja, stavova, a zbog toga i ponašanja, kada je u pitanju npr. usvajanje mera javnog zdravlja u vezi sa virusom Covid-19 ili imigraciona politika i problem izbeglica u Evropi. Na koji način polarizacija utiče na društvo i kako neutralizovati njene posledice?

Ciljevi

- podizanje svesti o problemu polarizacije u društvu;
- razumevanje razlike između debate (rasprave) i dijaloga (razgovora);
- podsticanje spremnosti na akciju i građanski angažman po pitanju rešavanja polarizacije društva.

Ishodi učenja

Na kraju časa učenici će moći da:

- bolje razumeju problem polarizacije društva;
- definišu i prepoznaju obrasce i primere polarizacije;
- analiziraju i navedu šta sve može da se uradi u konkretnim situacijama (kod pojave) polarizovanih rasprava o savremenim temama.

* Napomena: ako vas zanima ova tema i želite da je obradite sa učenicima kroz niz različitih aktivnosti, pogledajte "Učionicu zdravih sukoba: Priručnik za nastavnike o polarizaciji", koji je takođe razvijen u sklopu projekta DARE.

Materijal i oprema

laptop
projektor
zvučnici
internet/Wi-Fi

Trajanje

45 minuta (jedan školski čas)

Pregled aktivnosti na času

Uvod (10 minuta)

Uvodna aktivnost ovog časa se zove 'linija mišljenja'. Pripremite nekoliko polarizirajućih tema, koje su specifične za vaš nacionalni kontekst, i recite učenicima da, nakon što im pročitate dilemu, zauzmu svoje mesto u suprotnim uglovima učionice (ali da još uvek ostanu okrenuti jedni prema drugima), u zavisnosti od određenog stava ili mišljenja koje imaju. Evo nekoliko primera koji mogu da vam pomognu da stvorite takve 'linije mišljenja' u učionici (tvrdnje/dileme treba postepeno menjati od jednostavnih ili smešnih prema složenijim):

- (a) Učenici koji više vole muzički bend/izvođača A odlaze na jednu stranu učionice, a oni koji više vole bend/izvođača B odlaze na drugu stranu učionice.
- (b) Učenici koji vole određenu hranu/jelo u odnosu na one koji ne vole tu hranu/jelo.
- (c) Učenici koji podržavaju određene političke stavove u odnosu na one koji ih ne podržavaju.
- (d) Učenici koji podržavaju određenu politiku (npr. prihvatanje izbeglica) u odnosu na one koji takvu politiku ne podržavaju itd.

Budući da su učenici podeljeni na dve strane (oni 'neodlučni' ili 'ravnodušni' prema pitanju mogu da stoje u sredini, između dve grupe), nakon svake izrečene dileme pitajte samo jednog učenika iz svakog 'u potpunosti se slažem' ili 'u potpunosti se ne slažem' (ili apsolutno A protiv apsolutno B) tabora da objasne svoj izbor, tj. zašto veruju u ono u šta veruju. Podstaknite suprotstavljene tabore da svoje predstavnike podrže ovacijama i aplauzom (drugim rečima, pokrenite takmičarski i polarizirajući duh).

Nastavite da ponavljate ovu aktivnost sa novim (postupno složenijim) dilemama za 'liniju mišljenja' i tražite mišljenje samo jednog učenika iz svakog 'tabora' i podstičite učenike da podržavaju jedni druge kroz navijanje. (Ne prozivajte grupu 'neodlučnih' ili 'nisam siguran' iz sredine da objasne zašto su 'između' dva tabora.)

Atmosfera u razredu bi trebalo da bude naelektrisana, a učenici angažovani i znatiželjni oko onoga šta sledi. Pozovite ih da sednu i najavite da će pogledati kratak video zapis, a zatim da ćete voditi razgovor o njemu.

Gledanje kratkog video zapisa Savremeni izazovi: Polarizacija (5 minuta)

Prikažite video zapis učenicima: <https://depolarisation.eu/sr/savremeni-izazovi-s/>

Razgovor u razredu o video zapisu i temi (20 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i dalje razmišljanje:

- Dakle, šta je polarizacija? Zašto ona predstavlja društveni problem?
- Navedite nekoliko primera polarizacije u našoj zemlji?
- Šta da radite kada upoznate nekoga čije mišljenje se razlikuje od vašeg?
- Šta da radite kada vidite da drugi raspravljaju o nečemu (i primećujete validne argumente kod oba stava, a vi ste negde u sredini)?

Debata vs. Dijalog - Ključne tačke (10 minuta)

Nastavnik najavljuje završnu aktivnost i podseća sve da je uvodna aktivnost izražavanja mišljenja bila odraz načina na koji funkcioniše polarizacija u društvu – suprotstavljene strane su 'glasne', dok oni u sredini, neodlučni,...često ćute, ili se njihovi umereni glasovi utope u galami dve polarizovane grupe.

Nastavnik na tabli crta dve kolone, jedna sa naslovom 'debata/rasprava', druga sa naslovom 'dijalog/razgovor' i od učenika traži da opišu ova dva različita načina komunikacije. (Napomena: 'debata' se odnosi na diskusiju i raspravljanje u stvarnom životu, a ne na 'formalizovanu akademsku debatu sa pravilima i sudijom'.) Tabla će, nakon što nastavnik ispuni kolone idejama učenika na kraju izgledati otprilike ovako:

DEBATA	DIJALOG
• OBELEŽJA: kompetitivna, strastvena, žestoka, nabijena emocijama• CILJ: pobediti, dokazati da je vaš stav bolji ili poželjniji• REZULTAT: nema sudije koji će odlučiti pobednika, dve strane se mogu rasti bez rešenja (ili uz pojačano neprijateljstvo i ogorčenost)	• OBELEŽJA: odmeren, miroljubiviji, manje žestok, smireniji• CILJ: razumevanje tuđeg stava, okupljanje i zajedničko istraživanje teme ili problema• REZULTAT: obe strane bolje razumeju i problem i jedni druge; više empatije i mogućnosti saradnje

Izvori

- Projekat DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i video zapisi koji se nalaze na internet stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu
- Paddy Uptown, "Dialogue and debate: two ways of communicating", na: www.futurelearn.com/info/courses/team-coaching/0/steps/69669

Adaptacija aktivnosti za nastavu na daljinu

Ova aktivnost se može prilagoditi na mnogo različitih načina: na primer, nastavnik može da odabere samo jednu temu o kojoj učenici prvo raspravljaju, a nakon toga prelaze na dijaloški način komunikacije.

Takođe, ova lekcija se lako prenosi u onlajn okruženje jer se veći deo usredsređuje na razmišljanje i razgovor učenika. Početna aktivnost (izražavanje mišljenja) se može odraditi tako što bi učenici izrazili svoje stavove upotrebom emotikona ili promenom svog korisničkog imena u 'za'/'protiv' itd.

Ocenjivanje i evaluacija

Provera usvojenosti sadržaja časa bi mogla da se zasniva na ocenjivanju sposobnosti učenika da se uključe u dijalog, primenjuju veštine slušanja i prepoznaju načine pomoću kojih bi pokušali da razjasne i razumeju tuđe stavove bez argumentovanja protiv njega ili pokušaja da ga pobiju.

Druga mogućnost ocenjivanja se može realizovati kroz zadatak gledanja vesti ili čitanja članaka. Nakon gledanja ili čitanja, učenici će: a) identifikovati polarizirajuće pitanje, b) sintetizovati glavne argumente ili stavove obe strane, c) predložiti izlaz iz polarizirajuće situacije koji se zasniva na komunikaciji (Kako dve grupe mogu bolje da komuniciraju? Šta bi moglo da bude rešenje ili odgovor na problem oko kojeg se ne slažu?)

Ideje za domaći zadatak

Individualni ili grupni zadaci:

- Sprovedite istraživanje i napravite analizu opisanu u drugom zadatku za ocenjivanje (iznad). Izradite prezentaciju ili napišite kratki esej o tome.
- Sprovedite akciono istraživanje u svom neposrednom okruženju. Odaberite temu koja je nezaobilazni predmet ponovnih debata, diskusija i rasprava između vaših roditelja, baka i deka, komšija, prijatelja i intervjušite dve strane koje imaju različita/suprotstavljena mišljenja o temi. Svakako citirajte neke od najboljih izjava koje obuhvataju razliku između dva suprotstavljena 'tabora' mišljenja ili stava. Budite kreativni sa pitanjima (npr. pred kraj vaših intervjuova pitajte ljude 'Šta bi bilo potrebno da promenite mišljenje o ovom pitanju?', ili 'Šta mislite, zašto X (predstavnik druge strane) veruje u to? Šta bi mogao da bude motiv ili razlog njihovih stavova o tome?'). Na kraju pripremite prezentaciju u kojoj ćete uporediti i analizirati polarizaciju između dve grupe i identifikovati moguće ' tačke otvaranja' za depolarizaciju i međusobno približavanje dve grupe.